

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджено підходи до розуміння фінансової безпеки підприємства. Окреслено напрями їх формування. Визначено провідні характеристики результативності діяльності підприємства за ознаками фінансової безпеки. Запропоновано характеристики результативності функціонування та окреслено їх під кутом фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, результативність діяльності, характеристики фінансового стану, характеристики фінансових результатів.

RZAEVA T., SHEVCHUK M.

Khmelnitskyi National University

ANALYSIS OF THE FINANCIAL SECURITY OF THE ENTERPRISE ACCORDING TO THE RESULTS OF ITS ACTIVITY

The article investigates theoretical approaches to understanding financial security. Performance signs are outlined. The directions of safety assessment on the performance characteristics are substantiated. Theoretical approaches to understanding the financial security of the enterprise are investigated. The directions of their formation are outlined. Security as a Determined Level of Financial Condition. Emphasis is placed on the appropriateness of assessing the financial position. Security is considered as a financial feature. It is suggested to study as a kind of economic relations. Type of economic relations The leading characteristics of the performance of the enterprise on the signs of financial security are determined. Described as a state of protection against real and potential threats. Defined as a sustainable growth support state. It is disclosed as a state of balanced financial interests. Marked as the level of balance and quality of financial instruments. Emphasized on resistance to internal and external threats. It is defined as the ability to secure the realization of one's own financial interests. The ability to ensure effective and sustainable development is emphasized. Considered as the optimum level of liquidity. Described as a certain state of the calculations. Investigated as receivables and payables. State of ensuring and maintaining the optimal financial condition. Emphasis was placed on the ability to implement external and internal strategies. It is defined as the ability of an enterprise to withstand external and internal threats. Performance characteristics are suggested. They are outlined at an angle of financial security. Performance appraisal will help improve the asset structure of the enterprise. These characteristics will help to optimize the structure of liabilities of the enterprise. Provides positive dynamics of performance characteristics.

Keywords: financial security, performance, performance of financial condition, characteristics of financial performance.

Вступ. Для української економіки підприємства малого бізнесу відіграють важливу роль у процесі подальшого розвитку економіки. Розвиток та підтримка малого підприємництва, як правило, сприяють подальшому економічному розвитку країни, зростанню її іміджу на міжнародній арені. Сучасна українська економіка характеризується нестабільністю, зміною факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, високим рівнем ризику тощо. Несприятливі фактори ризику, що обумовили нестабільність та спричинили кризу в фінансово-економічній системі України, значно понизили рівень її інвестиційної привабливості. Сучасній економіці здебільшого характерно зменшення споживчого та інвестиційного попиту; зменшення попиту на продукцію та послуги; погіршення фінансової діяльності підприємства; зниження купівельної спроможності населення; високий рівень інфляції; втрата бізнесу тощо. Важливо наголосити, що зазначені фактори негативно впливають на результативність діяльності підприємств. За умов нестабільної економіки саме безпека результативності діяльності негативно впливає на рівень безпеки підприємства, а надто на її фінансові характеристики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремим питанням та проблемам оцінки економічної безпеки за її результативними та фінансовими характеристиками присвячено значну кількість праць як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. В економічній літературі активну участь у дискусіях беруть М. Андрющенко, О. Барановський, І. Бланк, Т. Загорельська, К. Горячева, В. Прохорова, Й. Шумпетер, Г. Фостер та ін. Науковці вивчають конкурентний підхід до безпеки результативності, ресурсний, фінансовий, адаптивний та ін. Значна кількість підходів відповідно порушує певне коло дискусійних питань, що потребують обговорення та подальшого вирішення. Актуальність теми дослідження спричинила доцільність її вивчення та спрямувала її мету.

Мета статті. Дослідження теоретичних підходів до розуміння фінансової безпеки підприємства за ознаками результативності діяльності та обґрунтування напрямів оцінки й характеристик за ними.

Основна частина. Важливо підкреслити, що саме безпека підприємства є такою характеристикою його діяльності, що напрями залежить від результатів діяльності господарюючого суб'єкта. Відповідно фінансову безпеку доцільно виокремити як безпеку результативності його діяльності. В цілому, поняття «економічна безпека» за її фінансовими характеристиками, а саме «фінансова безпека» є актуальною категорією і особливо актуальною за умов нестабільності економіки, погіршення інвестиційного клімату країни. Актуальність дослідження піднімає певне коло актуальних питань щодо забезпечення та підтримки

фінансової безпеки на як на мікро-, так і на макрорівні. Сучасні дослідження підтвердили, що підходи до розуміння поняття фінансової безпеки значно різняться. Так, І. А. Бланк розглядає фінансову безпеку підприємства з точки зору кількісного і якісного детермінованого рівня фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних, збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному і перспективному періодах [1, с. 125].

К. С. Горячева вивчає фінансову безпеку підприємства як фінансовий стан, який характеризується, по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [2].

С. М. Ілляшенко серед складових економічної безпеки виділяє фінансову складову: про послаблення фінансової безпеки, як правильно стверджує він, свідчить зниження ліквідності, збільшення кредиторської та дебіторської заборгованості [3].

О. М. Сорокіна визначає фінансову безпеку підприємства як специфічний вид економічних відносин, які виникають між підприємством і суб'єктами його зовнішнього оточення щодо забезпечення оптимального фінансового стану, в якому має перебувати підприємство для реалізації своєї стратегії та який характеризується здатністю підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам [4].

За характеристиками оцінки результативності діяльності підприємства економічна безпека, за фінансовою складовою, може бути представлена за певними характеристиками:

- стан та структура оборотних (оборотність активів) та необоротних активів (технічний стан основних засобів) та їх загальної суми;
- стан та структура власних та запозичених фінансових ресурсів;
- стан та структура загальної суми джерел формування активів підприємства;
- склад та структура економічних та фінансових ресурсів підприємства;
- оцінка ефективності використання економічних та фінансових ресурсів підприємства;
- стан та структура показників витрат, доходів та фінансових результатів;
- показники рентабельності, відповідно до характеристик фінансової безпеки;
- оптимальна (результативна) структура капіталу;
- забезпечення та підтримка ринкової вартості цінних паперів підприємства;
- збільшення та оптимізація виплат дивідендів;
- стан розрахунків та співвідношення заборгованостей підприємства;
- економічний стан, перспективи функціонування та подальшого економічного розвитку підприємства.

Таблиця 1

Підходи до оцінки фінансової безпеки за напрямками та характеристиками результативності

Напрямок (підхід)	Характеристик
Детермінованого рівня фінансового стану	– захищеність пріоритетних, збалансованих фінансових інтересів; – стан захисту від реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру; – стан підтримки стійкого зростання в поточному і перспективному періоді
Оцінка фінансового стану підприємства	– збалансованість і якість сукупності фінансових інструментів; – стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз; – спроможність забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів; – забезпечення оптимальними обсягами фінансових ресурсів; – забезпечення ефективного і сталого розвитку цієї фінансової системи
Фінансова характеристика	– оптимальний рівень ліквідності; – стан розрахунків; – стан дебіторської та кредиторської заборгованості
Вид економічних відносин	– забезпечення і підтримка оптимального фінансового стану; – спроможність реалізації зовнішньої та внутрішньої стратегії; – здатність підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам

В цілому результативність діяльності підприємства оцінюється в цілому за характеристиками фінансового стану та за характеристиками формування фінансових результатів. Оцінка характеристик результативності діяльності за ознаками фінансового стану представлена наступними характеристиками: показники структури активів (оборотних, необоротних), пасивів (власних та запозичених коштів), показники оптимальності співвідношення окремих складових активів та пасивів підприємства; показники фінансової стійкості та ін. Оцінка характеристик результативності діяльності за ознаками формування фінансових результатів (витрат та доходів) стану представлена наступними характеристиками: склад, структура динаміка показників витрат, доходів та фінансових результатів, показники рентабельності, показники оборотності, факторний аналіз показників доходів та фінансових результатів та ін.

Дослідження економічної безпеки за фінансовою характеристикою здійснюється як за поточний період, так і на перспективу. Такий аналіз здійснюється з метою оцінки ефективності використання

фінансових ресурсів підприємства, виявлення певних недоліків та встановлення сум невикористаних резервів зростання результативності діяльності підприємства в контексті його фінансової складової економічної безпеки.

Провідні напрями та методи аналізу результатів діяльності підприємства за фінансовими характеристиками економічної безпеки представлені на рис. 1. «Горизонтальний» аналіз представляє собою дослідження результатів діяльності підприємства через оцінку абсолютних змін характеристик фінансової безпеки за період, що вивчається; «вертикальний» аналіз представляє собою дослідження результатів діяльності підприємства через оцінку показників структури та їх динаміки за фінансовими характеристиками економічної безпеки, та «трендовий» аналіз представляє собою дослідження результатів діяльності підприємства через оцінку загальної динаміки показників результатів діяльності підприємства за період, що вивчається. «Факторний» аналіз представляє собою дослідження результатів діяльності підприємства через оцінку впливу взаємозв'язків між динамікою окремих факторів, за умови незмінності інших. «Порівняльний» аналіз представляє собою дослідження результатів діяльності підприємства через порівняльну оцінку динаміки абсолютних та відносних змін показників, що отримані внаслідок проведених досліджень.

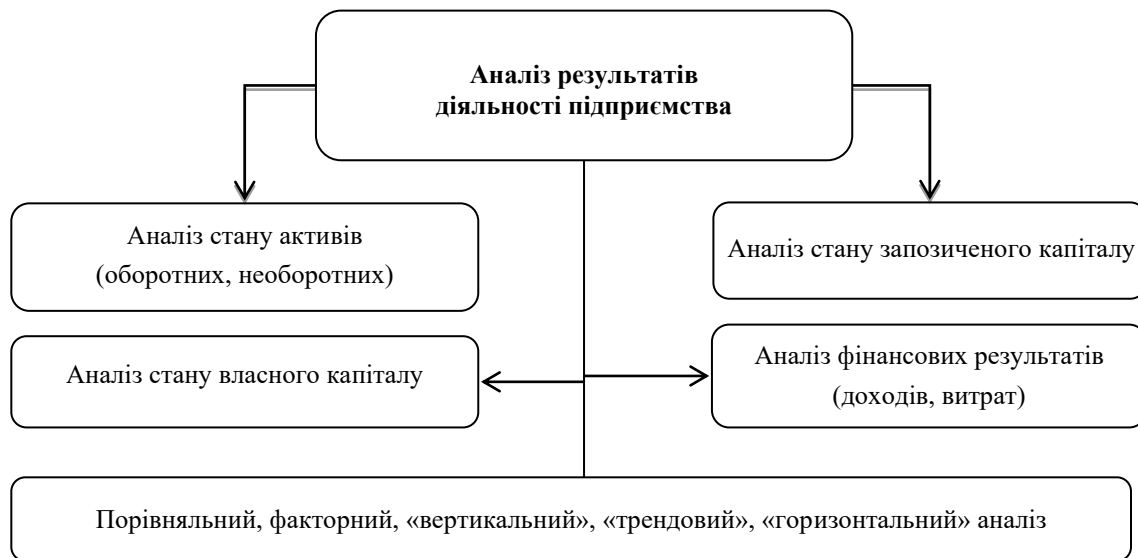

Рис. 1. Напрями та методи аналізу результатів діяльності підприємства за фінансовими характеристиками економічної безпеки

Відповідно до напрямів дослідження економічної безпеки за фінансовими характеристиками економічними безпеки є доцільним дослідити наповненість кожного з них. Так, аналіз стану активів (оборотних, необоротних) передбачає дослідження загальної суми активів підприємства, а саме її динаміки та структури за окремими елементами (склад та структура оборотних активів, необоротних активів, ефективності їх використання, технічного стану основних засобів; оборотності оборотних активів, стану дебіторської заборгованості та ін.).

Наступним важливим напрямом оцінки економічної безпеки за її фінансовою складовою є оцінка та аналіз стану власного капіталу. Доцільно дослідити динаміку та структуру загальної суми власного капіталу у розрізі його складових, оцінку інтенсивності динаміки сум нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) та ін. Не менш вагомим напрямом оцінки економічної безпеки за фінансовою складовою є оцінка та аналіз складу й структури загальної суми запозиченого капіталу; оцінка динаміки й структури довгострокових зобов'язань підприємства (дослідження стану розрахунків), оцінка динаміки й структури поточних зобов'язань (стану кредиторської заборгованості); оцінка й аналіз ефективності використання довгострокових та поточних зобов'язань підприємства та ін.

Значне місце у дослідженні економічної безпеки за її фінансовою складовою займає дослідження складу, структури та динаміки фінансових результатів за елементами витрат й доходів підприємства (оцінка динаміки, структури та складу фінансових результатів, оцінка структури та складу витрат підприємства, факторний аналіз інтенсивності динаміки витрат та доходів підприємства, оцінка та аналіз ефективності функціонування підприємства (показники рентабельності та їх факторний аналіз)).

Висновки. Використання запропонованих напрямів та методів аналізу результатів діяльності підприємства за фінансовими характеристиками економічної безпеки дасть змогу здійснювати діагностику та моніторинг фінансової складової економічної безпеки на перспективу. Представлені напрями оцінки та аналізу дадуть змогу покращити пропорції успішності функціонування підприємства, а саме:

- покращення структури активів підприємства в цілому та у розрізі (оборотних та необоротних);
- оптимізація структури джерел формування активів підприємства (власних та запозичених);
- оптимізація стану та структура показників загальної суми фінансових результатів та у розрізі витрат й доходів підприємства;
- підвищення ефективності використання активів та пасивів підприємства, покращення ефективності функціонування підприємства, за характеристиками його результативності та ін.

Література

1. Бланк І. А. Управління фінансовою безпекою підприємства / І. А. Бланк. – Київ : Ніка-Центр, 2014. – 784 с.
2. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К. С. Горячева // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65–67.
3. Ілляшенко С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ілляшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3. – С. 12–19.
4. Сорокіна О.М. Зміст дефініції «фінансова безпека» / О.М. Сорокіна // Торгівля і ринок України – 2009. – Вип. 28. Т. 3. – С. 270–274.

References

1. Blank I. A. Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva / I. A. Blank. – Kyiv : Nika-Tsentr, 2014. – 784 s.
2. Horiacheva K. S. Finansova bezpeka pidpriemstva. Sutnist ta mistse v systemi ekonomichnoi bezpeky / K. S. Horiacheva // Ekonomist. – 2003. – № 8. – S. 65–67.
3. Ilyashenko S. N. Sostavlyayushie ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya i podhody k ih ocenke / S. N. Ilyashenko // Aktualni problemi ekonomiki. – 2003. – № 3. – S. 12–19.
4. Sorokina O.M. Zmist definitsii «finansova bezpeka» / O.M. Sorokina // Torhivlia i ryнок Ukrainy – 2009. – Vyp. 28. T. 3. – S. 270–274.

Надійшла / Paper received : 12.08.2020

Надрукована / Paper Printed : 28.09.2020